

Kurucz Ádám

A VITÉZI REND A HONTALANSÁGBAN

A VITÉZI REND ALAPGONDOLATÁT, majd emigrációban történő újjászervezését egyaránt Horthy Miklós elhatározásának tulajdonítják. Az alapító főkapitánnyal egyeztetve – és tőle függetlenül is – az emigrációban élő rendtagok 1945 után nemzetük iránti kötelességüknek tartották az intézmény felélesztését a megváltozott körülmények ellenére, hogy a kormányzó által életre hívott szervezetet átmentsék egy szabad és független Magyarország számára. A szándékot tett követte. Vitézi esküjükhöz, valamint közösen képviselt értékrendjükhöz híven több száz egykori rendtag megszervezte országhatárokön átívelő közösségét és – államfői hatalom nem lévén – megválasztotta legfőbb döntéshozó testületét, a Vitézi Széket. 1959-ben a Vitézi Rend újra megkezdte működését és – dacolva a „második ezredév viharaival”¹ – tagjai immáron nemzetközileg szálltak síkra a magyar nemzeti gondolatért. A Vitézi Rend együttműködve más emigrációs magyar szervezetekkel hamar ismertséget és elismertséget szerzett magának és a magyarságnak az úgynevezett szabad világban. Az emigrációs „alapgondolatot”, vagyis a szervezet átmentését végül siker koronázta. A Rend 1992-ben hazánkban újra megkezdte működését, amely egy korszak lezárását, egyben egy új korszak kezdetét jelentette az intézmény történetében. E rövid összefoglaló célja a Vitézi Rend máig feldolgozatlan útjának bemutatása Magyarországról Magyarországra, felidézve a legfontosabb eseményeket és dokumentumokat egyaránt.

A VITÉZI REND, MIT SZÁMOLTAK FEL MAGYARORSZÁGON?

A kérdés feleslegesnek tűnik, azonban a válasz megfogalmazása és több oldalról történő körbejárása bizonyosan rámutat arra, hogy feltevése nagyon is indokolt. A téma természetesen önálló feldolgozást is megérne – ahogyan jelent is már meg számos kötet és tanulmány a Vitézi Rend magyarországi történetéről –, de most mindössze a szerveződés jogállásának tisztázására teszek kísérletet. A feleletet *A Vitézi Intézmény Kis Kátéjának*² egyik pontjával kell kezdenem: „Kikből áll a Vitézi Intézmény? A Vitézi Intézmény két részből áll: 1. A (...) vitézekből és 2. a felettük álló vitézi szervekből.”³ Vagyis a vitézek és a vitézi szervek közösen alkották a Vitézi Rendet.

A vitézi telkek intézményét életre hívó 6.650/1920. M. E. rendelet⁴ még nem tartalmazta a „Vitézi Rend” megnevezést, sőt a Vitézi Rend 1921. február 25-ei minisztertanácson jóváhagyott szervezeti szabályzata sem, amelyet dr. Tomcsányi Vilmos igazságügyminiszter terjesztett elő: „Az elkészült szabályzat a vitézi telket nyert vitézekből s a felettük álló felügyelő szervekből álló intézményt Vitézi Rendnek nevezné. Ez az elnevezés a kevésbé tájékozottakat esetleg arra a tévhitre vezethetné, hogy a vitézi intézmény a társadalom egységét rendi tagozással megbonthatja. Miután pedig ennek még a látszatát is – éppen a vitézi telkek intézményének népszerűsítése érdeké-

ben – kerülni kell, a megerősítés alá terjesztendő szabályzatból azt az elnevezést előadó miniszter úr kihagyta.”⁵

Ezzel szemben némi ellentmondást mutat, hogy a „Vitézi Rend” megnevezés hivatalos említésére a *Budapesti Közlöny* 1920. december 16-án megjelent 288. számában⁶ – a vitézi telekre való jelentkezésről szóló hirdetményben – már sor került, amit ráadásul a „Vitézi Rend Széktartósága” adott ki. Ez volt a Vitézi Rend legelső, hivatalos megemlézése, miközben a Vitézi Rend – mint ilyen elnevezésű szerveződés – sehol nem került „bejegyzésre”.

A Vitézi Rend jogállásának egyértelmű tisztázására csak a miniszterelnök által 1931. november 29-én kiadott, a vitézi intézmény vagyoni jogi személyiségéről szóló 6.450/1931. M. E. rendeletben került sor, amely visszamenőlegesen egyértelműsítette: „A 6.650/1920. M. E. számú rendelettel alapított vitézi intézmény – a Vitézi Rend – mint önálló szervezet alapításától kezdve vagyoni jogi személyiséggel felruházott köztestület,⁷ ennél fogva önállóan lehetnek jogai és kötelezettségei.”⁸ E jogállás mivoltára azonban már e rendelet megszületése előtt is következtetni lehetett „egyrészt a vitézi rend céljait megállapító rendelkezésekből s másrészt a Vitézi Rend felsőházi képviseléből”.⁹

Mi tehát a Vitézi Rend? A nevében megjelölt „rend” vagy köztestület?

Lássuk először, mi volt a „rend” hivatalos meghatározása a Vitézi Rend alapításakor, ha

kezdetben így kerültk a fogalom használatát. A *Pallas Nagy Lexikonában* 1897-ben a következő meghatározás olvasható „rendek” címszó alatt: „Rendek, testületek, egyesületek, melyek tagjai bizonyos szabályok követését tűzik ki feladatuknak bizonyos célok elérése végett”.¹⁰ Az 1924-ben megjelent *Révai Nagy Lexikonában* ugyancsak „rendek” címszó alatt hasonló áll: „az emberek bizonyos csoportja, amelynek tagjai bizonyos szabályok követését tűzik ki feladatuknak bizonyos célok elérése végett”.¹¹

Bár a „rend” korabeli megfogalmazása – úgy tűnik – ráillik a Vitézi Rendre is, a hivatkozott jogszabályban foglaltak szerint az alapításától kezdve köztestület volt. Ezt a kettősséget csak úgy lehet értelmezni, hogy a vitézi szervek (Országos Vitézi Szék, vármegyei vitézi székek), mint köztestületek működtek, míg az általuk felügyelt rendtagok és az említett vitézi szervek együttesen alkották a Vitézi Rendet,

amely a háborúban kitűnt katonák telekkel történő megadómozásának állam által vállalt feladatát tűzte ki egyik legfontosabb céljával.

Fontos tudni azt is, hogy a korabeli közigazgatás rendszerében a Vitézi Rend nem mint „rend”, hanem mint köztestület jelent meg. Magyary Zoltán a magyar közigazgatás rendszerét feldolgozó monográfiájában a hazai köztestületek áttekintésére a következő csoportosítást alkalmazta:

1. A bevett és elismert egyházak.
2. A szellemi élet köztestületei.

3. A Vitézi Rend.
4. A gazdasági élet fakultatív köztestületei.
5. Az érdekképviseletek.
6. Társadalomjóléti köztestületek.

Arra, hogy miért is köztestület a Vitézi Rend, dr. Ereký István egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd rendes tagja mutatott rá. Ereký szerint a túlnyomóan közhatalmat gyakorló közigazgatási ágak között mindössze kettő szerepelt, amely a szó valódi értelmében vett köztestületekkel rendelkezett: egyik a hadügyi, másik az igazságügyi közigazgatás. Előbbi terén a Vitézi Rend, utóbbi terén az ügyvédi és a közjegyzői kamara s az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézet. Közülük egyik sem szolgálta kizárólag az államot, mint hatalmi alakulatot, hanem a hatalmi célok szolgálatát összekötötte valamely szociális cél szolgálatával.¹²

Ereký leírásánál maradva, ő a világi köztestületek közül a Magyar Tudományos Akadémia és a Vitézi Rend esetében tartotta leginkább szembeötlőnek a köztestületek és az egyesületek közötti ellentétet: *„A tételes jog ugyan kifejezetten elismeri, hogy az egyesületeket a tagok korlátlan szabadsággal, az állam pedig minden olyan esetben feloszlathatja, midőn alapszabályellenes vagy olyan működést fejtenek ki, amely az állam érdekeibe ütközik. Az Akadémia és a Vitézi Rend feloszlásáról ellenben a tételes jog nem rendelkezik, még pedig egyszerűen azért nem, mert céljaik annyira egybe vannak forrva a magyar műveltséggel s legszentebb nemzeti törekvéseinkkel, hogy feloszlásuk csakis a mai társadalmi rend teljes felbomlása esetén következhetnék be.”*¹³

A második világháború elvesztése után az Ideiglenes Nemzeti Kormány tehát olyan szervezeti struktúra felszámolását kezdte meg 1945-ben és fejezte azt be a rendi tagságot névleg összekovácsoló *vitézi cím* használatának tilalmával 1948-ban, amely kétségtelenül jogi személyiség-

gel és önkormányzattal rendelkező, állami költségvetésből működő¹⁴ köztestület volt – amint azt Magyarý Zoltán is megállapította 1942-ben.¹⁵ A Vitézi Rend jogi személyisége tehát megszűnt és a rendtagok sem használhatták a korábban őket megillető *„vitész”* előnevet 1948-tól. Vitéznek többé nem lehetett lenni Magyarországon.

Ezzel szemben nyugaton a Rend tagjai nem vonatkoztatták magukra a szovjet megszállás nyomása alatt megszülető magyarországi intézkedéseket.¹⁶ Azonos értékrendjükre alapozva továbbra is *„bizonyos szabályok követését”* tűzték ki feladatuknak *„bizonyos célok elérése végett”*. A több földrészre szakadt rendi tagság működését szabályozó és felügyelő szervezeti keretet azonban újra fel kellett építeni. Az emigrációban fel sem merült az, ami Magyarországon a Rend felszámolása során igen: a Vitézi Rend esetleg a tagság felett álló döntéshozó szerv nélkül éljen tovább.

A VITÉZI REND

ÚJJÁSZERVEZÉSÉNEK SZÁNDÉKA: HORTHY, HENNYEY, SÓNYI (1956–1958)

Horthy Miklós a Vitézi Rend emigrációban történő felélesztését célzó szándékának jól ismert forrása Hennyey Gusztáv visszaemlékezése.¹⁷ A Lakatos-kormány egykori külügyminisztere emlékirataiban felidézi: amikor felkereste a volt kormányzót Portugáliában, azt javasolta számára, hogy magas korára való tekintettel jelölje ki utódját a Vitézi Rend élén. A vitézi telkek intézményét törvényerőre emelő 1920. évi XXXVI. törvénycikk¹⁸ és a Vitézi Rend szabályai szerint a főkapitány személyét a Vitézi Szék választotta, ezért Hortynak nem állt módjában új főkapitányt kinevezni. Főkapitányként azonban jogában állt helyettest megbízni, ezért Hennyey erre

a megoldásra tett számára javaslatot.¹⁹ Horthy a tanácsot megfogadta. Sónyi Hugóban, a Magyar Királyi Honvédség egykori főparancsnokának²⁰ személyében látta az erre alkalmas személyt, ezért 1956. június 18-án döntéséről értesítette kiszemeltjét. A Horthy által Sónyinak küldött levél nem egyszerű megbízólevél volt, hanem a Vitézi Rend megőrzésének és további építésének szándéknyilatkozatának is tekinthető:

„Kedves Vitéz Sónyi!

A Vitézi Rend alapítására és szervezetére vonatkozó 6.650/1920. M. E. számú rendelet 10. §-ára, valamint ennek utolsó bekezdése²¹ alapján az Országos Vitézi Szék által hozott és a Vitézi Rend Kis Kátéja III. fejezetbe foglalt határozat 2. pontjára hivatkozással kinevezem Önt Vitézi Törzskapitánnyá és egyben megbízom – a jelenlegi Helyettes²² akadályoztatásának tartamára – a Vitézek Főkapitányának Helyettes tisztségével.

Hatáskörét és teendőit a megjelölt rendelkezések határozzák meg.

A Vitézi Rend, mint »állandó értékű nemzetvédelmi szervezet« vihart álló örök alkotás, mely a Nemzet életében nem csupán történelmi szép emlék, hanem – a hazafiúi erények egységbe foglalt erejével – irányt mutatni hivatott élő valóság. Berendezkedésében pedig követendő példa, mely az egyéni érdekek és erények elismerésén épült fel.»²³

Az idézett levél soraiból egyértelműen kiderül: Horthy a szervezeti keretek magyarországi felszámolása után is létező intézményként tekintett a Vitézi Rendre, mint a felavatott vitézek közösségére, és életben tartását a jövőbeli célok megvalósítása érdekében szükségesnek látta. Ám Sónyi a megtisztelő feladatot tevélegesen már nem tudta felvállalni: magas kora és súlyos betegsége megakadályozta ebben. A vezérezredek fia, Kurt, apja megbízásából erről levélben értesítette a főkapitányt.²⁴

FORRÁSMEGJELÖLÉS NÉLKÜLI ÁLLÍTÁSOK

Egyes állítások szerint Horthy Henneytől hallott arról, hogy kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredek az emigrációs vitézeket szervezi. Ekkor Horthy a történet ezen verziója szerint – Henney visszaemlékezéseivel teljes ellentétben – Halmai Jenő vezérkari százados közvetítésével 1952. szeptember 30-án levelet küldött Farkasnak, melyben a vitézi alkalmasság vizsgálati szerveinek teljes hiányára hivatkozva megtiltotta a Vitézi Rend szervezését az emigrációban. Bár több helyen közölték Horthy eme tiltását,²⁵ a hivatkozott levél mindeddig sehol nem került publikálásra.

Mindenesetre az bizonyos, hogy e tiltás logikai ellentmondást mutat a Sónyinak írt levél tartalmával, és az is tény, hogy az emigrációval foglalkozó magyar titkosszolgálatoknak érdekében állt Farkas Ferenc lejáratása, hitelének rontása.²⁶

Szintén forrásmegjelölés nélküli állítás, hogy Sónyi 1958. február 19-én főkapitány-helyettesi tisztségét Major Jenő ezredesre ruházta át,²⁷ valamint az is, hogy 1953-ban maga Sónyi Hugó kezdeményezte az emigrációban a Vitézi Rend újjászervezését.²⁸

Bár a fentieknek történettudományi megközelítésből – forrásdokumentumok hiányában – jelenleg nincs valóságalapjuk, a Vitézi Rend emigrációtörténetének ismertetése szempontjából mégsem elhanyagolható tudnivalók.

A VITÉZI REND MEGSZERVEZÉSE A HONTALANSÁGBAN: JÓZSEF ÁGOST (1959–1962)

Horthy Miklós halála után a Vitézi Rend felállításának szándékát József Ágost királyi herceg tábornagy, Farkas Ferenc és Justhy Emil ve-

zézrezedések karolták fel. Első lépésként 1958. október 23-án felhívással fordultak a nyugaton élő vitézekhez, s kérték jelentkezésüket:²⁹

„Felhívás a Vitézi Rend szabadföldön való fel-
élesztésére és átmentésére

Az I. világháború utáni nagy nemzeti tragédia idején, 1919-ben született meg a Vitézi Rend gondolata és ez az 1920. augusztus 10-i 6.650/1920 számú miniszterelnöki rendelettel került gyakorlati és törvényes megvalósulásra, melyet azután a »földbirtok helyesebb megoszlásáról« szülő 1920 évi XXXVL tc. 77. §-a hatályában megerősített. A Vitézi Rend alapeszméje a »kard és eke« eszméjének, vagyis ezen két nagyjelentőségű nemzeti feladat egybekapcsolt megoldása, mely alapeszmét azután a szervezeti szabályzat bevezetésének 1. pontja így körvonalaz: »Jutalmazni, lekötni és az ország iránti hűségben megtartani mindazokat, akik az elmúlt világháborúban és a lezajlott forradalmak alatt egyéni vitézségükkel és nemzeti érzésükkel kitűntek.«

Tovább magyarázza a fenti nemes célkitűzés végrehajtását, a törvényes megalapozás után kiadott »hirdetmény«, amely ezt mondja: »Vitézi telket azonban csak az kaphat, aki tekintet nélkül születésére, polgári vagy katonai állására vagy rangjára, a Haza védelmében kifejtett különös vitézségeért az alább megjelölt katonai kitüntetésekben részesült, s akit a hazafiasságban a forradalmak nem tántorítottak meg.«³⁰

Azt hisszük, hogy a fentiekben ismertetett tiszta demokratikus és csakis az érdemek jutalmazásán alapuló alapfeltételek egy jövő szabad Magyaror-

szágban is minden magyar hazafi által elismerésre fognak találni és ezt az elismerést nem befolyásolhatják az 1945 utáni kommunista befolyás alatt cselekedő, vagy kommunista kormányoknak, a Vitézi Rendet beszüntető rendelkezései sem. Hisz a Vitézi Rend nagy nemzetvédelmi jelentősége miatt eme kormányoknak elsőrendű érdekük volt ezen intézmény megszüntetése.

A fentiekből kifolyólag, ma, amikor a Vitézi Rend 40 éves fennállásához közeledik és Hazánk még nagyobb tragédiát él át, úgy véljük, hogy az emigrációban élő rendtagok nemzetük iránti kötelességüknek tartják, a változott időkbe is beillő eszmei alapon nyugvó Vitézi Rend életének itt a szabad földön való felélesztését és ezáltal egy szabad Haza számára való átmentését.

Ezen gondolattól vezérelve, s engedve számos, emigrációban élő rendtársunk felkérésének, alulírottak, mint a szabad földön élő legidősebb rendtagok, kötelességszerűen felhívjuk a Vitézi Rend tagjait, hogy a szervezési munkák megindítása érdekében mihamarább jelentsék:

1. Teljes címüket (és a Vitézi Rendben betöltött esetleges tisztségüket) – amíg a

demokratikusan választandó vezetőség ill. annak nyilvántartó szerve meg nem alakul – az alábbi címre: Honvédelmi Tanács, 13. b. Arnstorf Ndby., Postfach 20., W. Germany.

Kérjük a rendtagokat, hogy a fenti Felhívásról az összes általuk elérhető rendtagokat értesítsék.

2. A jelentkezettek nyilvántartásba vétele után Körlevelet adunk ki a központi Vitézi Szék tagjainak és a területi szervezetek vitézi székkapitányai-

Vitéz Habsburg-Lotaringiai
József Ágost főherceg (1872–1962)

nak megválasztására. Esetleges személyi javaslatokat is kérünk.

Remélve, hogy a Vitézi Rend tagjai – híven esküjükhöz – kötelességüknek fogják tartani a jelentkezést, hazafias szeretettel köszöntjük a szabad földön élő rendtársainkat.

1958. október 23.

vitéz Farkas Ferenc szkv. vezérezredes

vitéz Justhy Emil szkv. vezérezredes

vitéz József királyi herceg tábornagy.³¹

A kilátásba helyezett körlevélre közel egy évet kellett várni. Ez alatt az idő alatt rendszereztek a beérkezett jelentkezéseket. 1959. július 22-én Bécsben összeült egy háromtagú bizottság vitéz Kisfaludy József vezérőrnagy elnökle alatt, amely e jelentkezéseket kiértékelte és az eredményt jegyzőkönyvben rögzítette.

A beérkezett jelentkezések és javaslatok összesítése alapján 1959. szeptember 1-jén kiadták a Vitézi Rend megszervezését célzó második körlevelet.

„Ismert vitézi »Felhívásomra« a világ minden részéből beérkezett jelentkezéseket és közgyűlés jelleghű szavazatokat v. Kisfaludy József vör. elnökle alatt egy háromtagú vitézi bizottság f. évi július 22-én WIEN-ben kiértékelte és az eredményt jegyzőkönyvileg rögzítette. Ez az irat az emigrációs Vitézi Rend életének fontos történelmi okmánya.³²

Eszerint Európából 66, Kanadából 29, USA-ból 65, Dél-Amerikából 26 és Ausztráliából 20 vitéz rendtársunk jelentkezett, ill. küldték személyi adataikat.

Vitéz rendtársaink a Vitézi Szék tagjaiul megválasztották (szavazatok sorrendjében):

Volt katonai hivatásnak:³³

1. v. Farkas Ferenc, Németország

2. v. Justhy Emil, Németország

3. v. Adonyi Ferenc, Ausztria

4. v. Kovács Gyula, USA

5. v. Oszlányi Kornél, USA

6. v. Zirczy József, Ausztria

7. v. Máté Péter, Németország

8. v. Both Gyula, Németország

Volt polgári hivatásnak:

1. v. Málnási Ödön, Ausztria

2. v. Teleky Mihály, Anglia

3. v. Taby Árpád, Ausztria

4. v. Marton Béla, Ausztria

5. v. dr. Homolya János, Anglia

6. v. Bánky Antal, Németország

Póttagok: v. Duska László, v. Szentgrothy Dániel, v. Németh Ernő, Kanada.

A Vitézi Szék tagjai a 6.650/1920. sz. törvényes rendelkezés 10. §. alapján engem választott meg a Vitézi Szék elnökének, ill. a vitézek főkapitányává.

Most, amikor szeretettel köszönöm a bizalmat, melegen üdvözlöm a Vitézi Szék nagyra becsült tagjait és a Vitézi Széket, mint az emigrációs Vitézi Rend legfelsőbb szervét megalakultnak mondom ki.

Köszönöm ez alkalomból v. Kisfaludy József vör. úr bizottságának önzetlen működését és nemes törekvését, hogy a rajtunk kívülálló okokból keletkezett zavarokat a legmesszebb menő módon áthidalni megkísérelte. És ha ez eredménnyel nem járt, a felelősséget azoknak kell viselniük, akik bizonyos régebbi kezdeményezéseket előttünk eltitkolták és ismételt felkérésünkre, az együttműködést maguktól elhárították.

Felkérem az alábbi rendtársaimat, hogy az egyes földrészekben, ill. országokban a vitézek nyilvántartását és gondozását elvállalni szíveskedjenek. Ha ez bármely okból nem volna lehetséges, kérem helyettesítésükre hozzanak más rendtársat javaslatba.

Felkérem: Európában v. Justhy Emil, USA-ban v. Kovács Gyula, Kanadában v. Szentgrothy Dániel, Dél-Amerikában v. Deseö Gusztáv és Ausztráliában v. Fazakas Sándor rendtársaimat.

Az egyes országokban pedig:

Anglia: v. Teleki Mihály
 Argentína: v. Keleméry Tamás
 Ausztria: v. Adonyi Ferenc
 Belgium: v. Záray Emil
 Chile: v. Huszkay László
 Franciaország: v. Kapitányffy Kornél
 Németország: v. Farkas Ferenc
 Itália: v. Szakvály János
 Svájc: v. Bánlaky László
 Svédország: v. Markotay Vélz Jenő
 Venezuela: v. Sziklay Ödön.

Kérem rendtársaimat, hogy a Vitézi Rend ügyeit egyelőre a nyilvánosság és sajtó teljes mellőzésével, kizárólag belső magyar rendi ügynek tekintsek.

Kérem rendtársaimat, hogy esetleges kívánságait és javaslatukat, az egyes országos, ill. földrész vezetők útján terjesszék elő. A Vitézi Rend tagjait pedig felkérem, hogy országokon belül tartsanak egymással szoros kapcsolatot és – különleges emigrációs helyzetünket szem előtt tartó – javaslataikat lehetőleg közösen juttassák el hozzám.

A Vitézi Szék tisztségviselőit később bízom meg. V. Oszlányi Kornél vörögy. törzskapitány kívánságára, állandó helyettesítésére v. Tarnoy H. Tibold rendtársunkat és v. dr. Homolya János ügyész betegsége tartamára v. dr. Váczy György rendtársunkat kérem fel.

Vitéz Syposs János vezérőrnagy augusztus 10-én Santiago de Chile-ben meghalt. A kiváló katonát és vitéz rendtársunkat a magyar kolónia nagy részvétellel temette el. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Rendtársi üdvözlettel:

s. k. vitéz József tábornagy, Főherceg
 Vitézek Főkapitánya”³⁴

Miután a fentiek eredményeként a Vitézi Szék tagjai megválasztásra kerültek, a testület 1960. szeptember 10–11-én József tábornagy elnöklete alatt Regensburgban megtartotta alakuló ülését.³⁵ A Vitézi Szék a Vitézi Rend célkitűzésének az emigrációban változatlanul

a nemzeti erények és hagyományok ápolását tekintette:

- a Rend pártok felett álló közösség, amelynek tagjai pártpolitikai befolyásoktól mentesen kötelesek a Rend céljait szolgálni,
- a vitézek számára csakis a nemzet egyetemes érdekei lehetnek irányadók,
- a Rend minden tagjától elvárja a Rend iránti cselekvő szolidaritást.

A Vitézi Szék elhatározta továbbá, hogy a Rend fennmaradása érdekében tagjai sorába továbbra is felveszi az arra érdemes, olyan kiváló férfiakat, akik a szervezet szabályainak megfelelően a forradalmak alatt és a világháborúkban egyéni vitézségükkel vagy kimagasló nemzethű szolgálatukkal kitűntek, valamint – a korábbi gyakorlat szerint – az elesett hősök és felavatott vitézek várományosait, illetve azok utódait.³⁶ Jelentős újdonságként került elfogadásra, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc során tanúsított igazolt hőstetteket is a felvétel jogalapjának minősítették, valamint ettől kezdve a várományosság nemcsak az elsőszülött fiút illette meg, hanem minden fiú leszármazottat. Később ezt minden vér szerinti utódra kiterjesztették.³⁷

A felvételi kérelemhez két vitézi rendtag ajánlását kellett csatolni, melyeket az országos és a földrész vezetők bíráltak el, majd megfelelés után felterjesztették a Vitézi Székhez. A saját jogon érkező kérvényeket hadműveleti szempontból egy hármass vezérkari bizottság vizsgálta meg, és kedvező megítélés esetén javaslatot tett a Vitézi Széknek a felvételi kérelem pozitív elbírálására. A Vitézi Rend tagságának bővítésére számításba jöhettek azok a volt tisztek, akik a Signum Laudist kétszeresen, és azok a legénységi állományú katonák, akik legalább a Magyar Nagyvezüst Vitézségi Érmét megkapták, vagy a kitüntetésre való felterjesztést hitelt érdemlő módon igazolni tudták.³⁸

József Ágost vezetése alatt kiadásra került a *Függelék a Vitézi Kiskátéhoz* című kiadvány, amely az aktuális helyzetben szabályozta a vitézek életét és a Rend működését.³⁹

A Vitézi Rend 1961-ben ugyancsak Regensburgban ünnepelte fennállásának 40. évfordulóját, melyen szép számmal vettek részt a Rend tagjai. Az ünnepi szentmisét Fr. Dr. Varga Gábor, püspöki tanácsos, tábori főlelkész mondta, majd a Vitézi Szék tartott ülést József királyi herceg főkapitány elnökletével. Az ülést a megjelent tagság nyilvános értekezlete követte, amely alkalommal a Vitézi Rend történetének és helyzetének ismertetése után a főkapitány 21 főt – köztük 5 várományost – avatott és emelt a rendtagok sorába.⁴⁰

1962-ben József királyi herceg főkapitánysága – és egyben élete – utolsó évében következett be a Vitézi Rend történetének máig meghatározó mozzanata. Annak érdekében, hogy a Rend nemzetközi elismerést nyerjen a száműzetésben, 1962-ben József Ágost felvételi kérelemmel fordult a Lovagrendek Nemzetközi Bizottságához (International Commission for Orders of Chivalry). E szervezetet 1960-ban alapították a Stockholmi Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Kongresszus alkalmával, azzal a céllal, hogy olyan testületet hozzanak létre, amely hivatott eldönteni: a világon mely rendek felelnek meg a lovagrendi követelményeknek.

A bizottság báró Alessandro Monti elnöklése alatt megállapította, hogy a Vitézi Rend megfelel az elvárt követelményeknek mint „*Semi Independent Order*”, vagyis „*félíg független rend*”. Az elismerést 1963. október 1-jén a Vitézi Szék megbízásából vitéz Both Gyula őrnagy, ügyvezető törzskapitány tudatta a Vitézi Rend tagjaival.

„Az *International Commission for Orders of Chivalry (ICOC)* vezértitkára 1963. IX. 19-én hivatalosan közölte a VR főkapitányával, hogy a

Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Kongresszus a Vitézi Rendet a lovagrendek legális listájába felvette, amit még ebben az évben nyilvánosan kihirdetnek. A Vitézi Szék báró Monti della Corte prof. és Gayre of Gayre and Nigg báró urakat, érdemeik elismeréséül, a Vitézi Rend tiszteletbeli tagjai sorába felvette és számukra a Vitézi Rend díszjelvényét adományozta. Az urak eme megtiszteltetésért hála köszönetet mondtak. Báró Monti della Corte prof. úr külön hangsúlyozta, hogy nagyatyja, de Monti ezredes az 1848/49-es magyar szabadságharcban Kossuth oldalán az olasz légiót vezette, így számára különösen értékes a Vitézi Rend tiszteletbeli tagsága.”⁴¹

E helyütt fontos megjegyezni, hogy a fent említett tiszteletbeli tagság adományozása mint elismerés nem az emigrációban született. 1924-ben például tiszteletbeli vitézi címet kapott Kiss Ferenc színművész, aki a *Süt a nap* című magyar filmben a vitézi telekkel megadományozott vitéz Sámson Mihályt alakította.⁴²

A Lovagrendek Nemzetközi Bizottsága döntését 1964-ben nemzetközi síkon is kihirdette *Register of Chivalry* című hivatalos kiadványában, valamint tájékoztatta a legitim lovagrendeket és az UNESCO tagállamokat.⁴³

KISBARNAKI FARKAS FERENC (1962–1977)

József tábornagy 1962-ben bekövetkezett halála után a Vitézi Szék tagjai szavazás útján vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredest választották meg a vitézek főkapitányává.⁴⁴ Vezetése alatt az immáron nemzetközivé bővült szervezet megerősödött és a befogadó országokban tekintélyt és elismerést szerzett magának és a magyarságnak egyaránt. A belső működés szabályozására kidolgozásra került a *Vitézi Kódex*, ami felváltotta a *Kis Kátét*, illetve annak *Függelékét*.⁴⁵

Farkas Ferenc főkapitányságának jelentős eseménye volt a Vitézi Rend fennállásának ötvenedik évfordulója. A vitézi ünnepek e reprezentatív példáját az USA-ban tartották meg 1971. január 30-án Clevelandban – vitéz Nagy Kornél USA-beli székkapitány szervezésében. Az alkalomból a clevelandi Statler Hilton Hotel „Windsor” báltermében tánccal egybekötött díszvacsorát rendeztek. Az ünnepi estélyt Nagy Kornél nyitotta meg, majd a fohász és a himnuszok elhangzó akkordjai után vitéz Magyarosy Sándor vezérezredes törzskapitány mondta el ünnepi megemlékezését (ő személyes résztvevője volt 1921-ben az első nyilvános vitézavatásnak). A díszhelyet hatalmas piros-fehér-zöld drapéria takarta, amely előtt az első és alapító főkapitány képe díszelgett. Tőle jobbra a Vitézi Rend zászlaja, balra az USA lobogója adta a méltó keretet. A félkörben elhelyezett asztalok izléses terítékét piros, fehér és zöld virágokkal díszítették.⁴⁶

Rövid ünnepség után a székkapitány feltűzte a legújabb felavatott vitézi várományos, a katonacsaládból származó Asbótlai Gusztáv egyetemi tanár mellére a vitézi jelvényt. Vacsora alatt és utána a Megay-Hegedeős zenekar adta a kitűnő szórakoztató és tánczenét.⁴⁷

1972-ben a világban szétszórta élő vitézek összefogására *Vitézi Tájékoztató* címmel időszaki kiadványt indított a Vitézi Rend,⁴⁸ melynek első számába a főkapitány írt beköszöntőt.

„Ezerkilencszázhetvenben ünnepelte a Vitézi Rend alapításának 50 éves évfordulóját. Számki-

vetésben, öt világrészre szétszórta – kit meddig sepert a vörös vihar. A Rendet fenntartó akarat a hontalanság negyed évszázadában is megtalálta a földrészeket átívelő, egymáshoz vezető utat. Ezer év történelmi megpróbáltatásain edzett elmével egyszerűen nem lehetett beletörödni a nemzet szolgáltságába, idegen, hódító hatalomnak való kiszolgáltatottságába a második világháború után. Vitézi eskünhöz híven újra rendeztük sorainkat, szent hittal szívünkben, hogy az akaratnyilvánítás lehetőségétől megfosztott népünk életérdekeit a nemzethatárokon kívül is szolgálhatni lehet. Sőt, szolgálhatni kell!

Nem hiú ábrándokat kergetünk. Nem a történelem rohanó szekérének rúdját akarjuk visszafordítani. Nem elévült társadalmi és idejétmúlt gazdasági rendszerek kihűlt oltárainál élesztgetjük áldozatok elhamvadt tüzét. Változott helyzetünkhöz idomulva nyitott szemmel járjuk a nagyvilágot és keressük lankadatlanul a magyar nép szabadságához és boldogulásához vezető utat; szoros egységben a szabadföldi magyarság nemzethű rétegeivel, kezdeményező és fenntartó erőként annak szervezeteiben.

A Vitézi Rend nem kizárólag az első és második világháború egyéni vitézséggel és nemzeti erényekkel kitűnt két nemzedékére szorítókozó s a természet rendje szerint kihaló szervezet. Vannak új oszlopaink. Itt van a várományosok által képviselt harmadik nemzedék és jönnek, csatlakoznak egyre többen az 1956-os nemzeti felkelés hős, fiatal képviselői. Ők a jövő letéteményesei.

De van a Rend fennmaradásának egy másik záloga is. Hontalanságban is jó hírnevet szerzett

Vitéz Habsburg-Lotaringiai József
Árpád herceg (1933–2017)

Rendünk nemzetközi síkon történt elismerése. A Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Kongresszus 1962. szeptemberi ülészakán a Vitézi Rendet a Lovagrendekhez sorolta. A Lovagrendek Nemzetközi Bizottsága 1964-ban kiadott hivatalos Jegyzéke B. 13. számmal sorolja be Rendünket The Knightly Order of Vitéz (Vitéz Lovagrend) elnevezéssel. Ebben a rovatban a jogosultság forrása-ként, a főhatalom jelképeként a Szentkoronát nevezi meg, történelmi hagyományainak megfelelően. Szalagszíne a kék.

Ezzel a Vitézi Rend az államhatalom változásától és a népünk számára idegen rendszertől függetlenné vált, s nemzetközi elismerése révén a szabad világban új honosságot kapott, létének új fejlődési fokába lépett.

A Vitézi Rend tehát élővalóság. A történelmi változás és korszellem alakító hatásának alávetett, rugalmasan fejlődő szervezet, amely eljövendő korok küzdelmeire, elnyomott kisnemzetek élet-halál harcára nevelhet új nemzedékeket.

Miután pedig a Vitézi Rendnek származásra, vallásra, társadalmi állásra és rangra való tekintet nélkül – alapítása óta – minden magyar tagja lehet, aki az önfeláldozó, egyéni vitézség, nemzethűség és jóerkölcs követelményeinek megfelel, nem tekinthető holmi kiváltságos réteg elavult szervezetének. Ellenkezőleg: Rendünk minden magyar befogadására nyitva álló, a korszerű társadalomfejlődéshez alkalmazkodó, sőt azt előmozdító testület. Tágabb értelemben az embertársaiért küzdő hősi szellem ápolója és kiapadhatatlan forrása kíván lenni. Úgy, amint azt az alapító Főkapitány 1921. augusztus 21-én [mondotta], az első történelmi hagyományainak megfelelően.⁴⁹

Mint olvashattuk, a főkapitány hírül adta, hogy az első és második világháború nemzedékei mellett az 1956-os nemzeti felkelés hősi fiai is egyre többen csatlakoztak a szervezethez. Gondolatainak egyik leglényegesebb eleme, hogy a fennmaradás egyik zálogát látta abban, hogy a Lovagrendek Nemzetközi Bizottsága a Vitézi Rendet tagjai sorába emelte, ugyanis – mint írta

– „ezzel a Vitézi Rend a szabad világban új honosságot kapott”. Ez az álláspont adott alapot annak, hogy a Vitézi Rend a 21. században is ragaszkodik e fontos elismeréshez.

Farkas Ferencet több családi tragédia is sújtotta az évtizedek során. Hadnagy fiát még a világháború utolsó évében, feleségét és lányát a '60-as években elveszítette és teljesen magára maradt. Bár a súlyos csapások megrendítették, a magyarság érdekében végzett munkáját töretlenül folytatta 1977-es

visszavonulásáig. Az emigrációban nyolcvannál is több külföldi és négy tengerentúli útja során több száz előadást tartott, melyeknek keretében több tízezer külföldi hallgatónak, számos befolyásos vezetőnek adott hiteles tájékoztatást a magyarság múltjáról, tragikus jelenéről és jövőbeni hivatásáról. Emellett két könyvet,⁵⁰ számos tanulmányt és cikket írt az egyetemes magyar érdekek szolgálatában. Történelmi értékű irattárát és emlékeit még életében a Ludovikások Bajtársi Közösségének adományozta, amellyel megvetette alapjait az akkor felállítás alatt álló Ludovikás Múzeumnak.⁵¹ Farkas Ferenc a németországi Arnstorfban hunyt el 1980. április 14-én – itt helyezték örök nyugalomra. A Vitézi Rend 2007. augusztus 12-én 2034-ig megváltot-

„Miután (...) a Vitézi Rendnek származásra, vallásra, társadalmi állásra és rangra való tekintet nélkül – alapítása óta – minden magyar tagja lehet, aki az önfeláldozó, egyéni vitézség, nemzethűség és jóerkölcs követelményeinek megfelel, nem tekinthető holmi kiváltságos réteg elavult szervezetének. (...) Tágabb értelemben az embertársaiért küzdő hősi szellem ápolója és kiapadhatatlan forrása kíván lenni.”
– Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc

ta sírhelyét, hogy biztosítsa annak fennmaradását.⁵²

Farkas Ferencet – akit 1945. június 19-én közigazgatási úton lefokoztak honvéddé és kicsapták a honvédség kötelékéből – Sólyom László köztársasági elnök – Szekeres Imre honvédelmi miniszter ellenjegyzésével – V-5/3943/2006. számú határozatával rehabilitálta, vezérezredesi rendfokozatát 2006. szeptember 15-ei hatállyal visszaállította.⁵³

A VITÉZI REND ÁTVEZETÉSE A 21. SZÁZADBÁ: JÓZSEF ÁRPÁD (1977–2017)

1977. december 4-én a Vitézi Szék József Árpád királyi herceget, József Ágost unokáját választotta meg főkapitánynak. Bár a Lovagrendek Nemzetközi Bizottsága által elismert rendekhez való hasonlatosság fokozásának szándéka szerint tisztségének megnevezése az évek során ideiglenesen előbb nagymesterre, majd legfőbb előljáróra változott, 2017-ben bekövetkezett haláláig a Vitézi Rend élén maradt.

Főkapitánysága egyértelműen két időszakra osztható fel: 1977–1992-ig a békés munka jellemzi a Vitézi Rend életét, majd – miután sikerre viszi a nagyapja által kitűzött célt, a Vitézi Rend „egy szabad Haza számára való átmentését”⁵⁴ – viták és konfliktusok sorozata következik.

Az évtizedek során szinte változatlan külsőségek között folyó – a Vitézi Rend és a magyar emigráció életében fontos – eseményeket jól példázza a Vitézi Rend 1980-as európai központi találkozója, amely a müncheni Eden-Wolff Szálloda termeiben került megrendezésre. A

találkozó első napját a zártkörű testületi ülések, megbeszélések töltötték ki. Ezt követte az öku-menikus istentisztelettel induló, vitézavatással folytatódó második nap felemelő szépségű ünnepe. József Árpád főkapitány beszámolt a Vitézi Szék előző napi határozatairól, a Renddel kapcsolatos személyi változásokról és az új kinevezésekről.

Dr. Szakáts Istvánné, az amerika Charleston városának jelképes kulcsát és díszpolgári oklevélét nyújtotta át a főkapitánynak. Vitéz Radnóczy Antal főkapitány-helyettes „A katonai világpolitikai helyzet kiértékelése” címmel tartott előadást, majd vitéz Vargha Gábor rendezésében vetített képsorozatot mutattak be Magyarország legszébb tájairól, amit bajtársi-baráti hangulatú közös ebéd követett.⁵⁵

A Vitézi Rend tevékenysége az emigráció évtizedei során a hősök és leszármazottaik közösségének egyben tartása mellett a gyakorlatban a külföldre kényszerült magyarság nemzeti öntudatának és nyelvének megtartásának elősegítésében teljesedett ki. Annak érdekében, hogy e tevékenységét mindinkább kiterjeszthesse, és abba még több eszmeiségével azonosuló személyt vonhasson be, 1983. szeptember 17-én létrehozták a Vitézi Rend Nemzetvédelmi Tagozatát, melybe azok a magyarok nyerhettek

felvételt, akik élen jártak a társadalmi szervezőmunkában és tekintélyre tettek szert a befogadó államokban.⁵⁶

A Vitézi Rend földrészekén átívelő, a magyarságot összekötő tevékenységének számos beszámolójával találkozhatunk az emigrációs magyar sajtóban. Ezeknek az események-

„A Vitézi Rend minden kontinensen szervezett tagságával olyan összeköttetésekkel rendelkezik, melyek segíthetik, kiegészíthetik a magyar diplomáciát. Míg az állam hivatalos külképviseletei a jelenlegi határok közé szorított magyarországi lakosságot képviselik, a Rend felemelheti szavát a 16 milliós magyar nemzetért”.

– Vitéz Galántay Ervin

nek egyik kiváló reprezentánsa a Vitézi Rend ohioi csoportja⁵⁷ és az Erdélyi Világszövetség clevelandi női szervezete által közösen szervezett 1985. október 13-ai műsoros délután. Az ünnepség a *Magyar Hiszekegy* elmondásával kezdődött, majd T. Dombrády Dóra, az Erdélyi Világszövetség clevelandi női szervezetének elnöke köszöntötte a közönséget, hangsúlyozva, hogy odahaza még mindig szovjet megszállás van és az elszakított Erdély magyarsága kettős járom alatt szenved. Dr. Tihanyi Sándor kuruc, majd erdélyi dalokat adott elő művészi zongorajáték kíséretében. Szelezky Zita, a Nemzeti Színház volt művésznője – 24 magyar film főszereplője – II. Rákóczi Ferencről emlékezett meg versben és prózában. Dr. Ciprus Edward a West Suburban zenekar első hegedűse Hubay „Cremonai hegedűs” és „Hullámzó Balaton” című szerzeményeit adta elő Kávássy Klára művészi zongorakíséretével. Őt ismét Szelezky Zita követte, aki Wass Albert költeményeket szavalt el és erdélyi dalokat énekelt Győryné Mező Margit zongorakíséretével.

Az ünnepély szónoka, Wass Albert író, az Erdélyi Világszövetség elnöke autóbalesete miatt nem jelenhetett meg, de videókazettán elküldte beszédét. Üzenetében arra kérte a magyarságot, hogy terjesszék a *The Hungarian Quarterly* című angol nyelvű folyóiratot, amely az elszakított Erdélyről és az ott szenvedő magyarságról is ad tudósítást. Ezután Péterváry Károly énekelt erdélyi dalokat ugyancsak Győryné Mező Margit zongorakíséretével.

Dr. vitéz Tapolcsányi Oszvald, a Vitézi Rend ohioi csoportjának székkapitánya itt adta át Szelezky Zitának érdemei elismeréséül a Vitézi Rend Jubileumi Érdemkeresztjét. A Vitézi Rend ugyanezt a kitüntetést ítélte meg Wass Albertnek Erdélyért végzett fáradhatatlan munkájáért.⁵⁸

EGY KORSZAK VÉGE – EGY ÚJ KEZDETE: VISSZATÉRÉS MAGYARORSZÁGRA

1991. augusztus 19-én Göncz Árpád köztársasági elnök fogadta József Árpád főkapitányt és kíséretében, vitéz Radnóczy Antal főkapitányhelyettest, vitéz Szakály János angliai székkapitányt, vitéz Hiesz Miklóst és dr. vitéz Zsigmond András angliai vitézi hadnagyot, nemzetközi összekötő tisztet, valamint Patrick O’Kelly de Conejarát, a brit hadsereg nyugalmazott tisztjét, aki a Lovagrendek Nemzetközi Bizottságának titkáráként volt jelen.⁵⁹

A megbeszélés után 1991. szeptember 7–8-án a müncheni Eden Hotelben a Vitézi Rend megtartotta hetvenedik közgyűlését.⁶⁰ Az alkalomból összeült Vitézi Szék a magyarországi bejegyzés mellett foglalt állást.⁶¹

A következő évben Magyarországon ismét tevékenységet kezdő szervezet iránt igen élénk érdeklődés mutatkozott. Egyrészt a Horthy által felavatott, még élő vitézek és várományosaik, másrészt a második világháború felavatására nem került hősei és az 1956-os szabadságharcosok körében.⁶² A tömegével érkező jelentkezésekhez a közvélemény egyes fogadtatása párosult. A tárgyilagos tudósítások mellett nem maradtak el a gúnyos, lekicsinylő, támadó, negatívan minősítő, de a méltató vélemények sem. A Vitézi Rend magyarországi működésének újbóli megkezdése, illetve ennek megítélése a napi politikai véleménynyilvánítás részévé vált.

Ezzel szemben a Vitézi Rend továbbra is az összmagyarság érdekében, a napi politikától függetlenül igyekezett munkálkodni Magyarországon is. Tevékenysége irányait vitéz Galántay Ervin foglalta össze a ’90-es évek derekán, aki a Vitézi Rend NATO-hoz rendelt összekötőjeként kapcsolatot tartott fenn a Szervezet főtítkárságával is, és jó rálátással bírt a Rend nemzetközi

befolyására. „A Vitézi Rend minden kontinensen szervezett tagságával olyan összeköttetésekkel rendelkezik, melyek segíthetik, kiegészíthetik a magyar diplomáciát. Míg az állam hivatalos külképviseletai a jelenlegi határok közé szorított magyarországi lakosságot képviselik, a Rend felemelheti szavát a 16 milliós magyar nemzetért, kiállhat a szomszéd államokba szakadt véreink biztonsági érdekeinek védelmében.”⁶³

Végezetül fontos megjegyezni, hogy a Vitézi Rend „hazahozatalára” nem került sor, csak a világszervezet magyarországi tagozatának bejegyzésére.⁶⁴ E bejegyzés tulajdonlása az elkövetkezendő évek során viták és polgári perek sorát képezte, azonban ezek végkimenetele a lényegen mit sem változtatott. A Vitézi Rend – mint egykori közttestület – és egy társadalmi egyesület közötti különbség továbbra is feloldhatatlan maradt. A Magyar Köztársaság jogi ke-

retei továbbra sem tették lehetővé a Vitézi Rend hazatérését. A Vitézi Szék ezért úgy döntött, hogy a nemzetközi jogi környezetben egy olyan bejegyzési formát választ, amely megengedi az 1921-ben létrejött szervezeti és irányítási struktúra fenntartását. Így született meg a Vitézi Rend Svéd Királyságban történő bejegyzése az ezredfordulón, amely egyrészt lehetővé tette a szervezet belső szervezeti önállóságát saját szervezeti szabályzata (Rendi Kódex) szerint, másrészt az Európai Unióban bejegyzett szervezetként Magyarországon is törvényes működést fejthet(ett) ki.

A fentieket összegezve elmondható: a Vitézi Rend a 21. században is olyan hierarchikus felépítésű szervezet, amely megfelel az 1920-ban megteremtett törvényes keretek alapján 1921-ben létrejött állami intézmény „civil” utódjának és nem azonos a hasonló néven működő hagyományörző társadalmi egyesületekkel.

Jegyzetek

- ¹ Idézet Horthy Miklós első vitézavatáson mondott beszédéből. KURUCZ 2014, 39. o. [A hivatkozások részletes forrásadatait lásd az irodalomjegyzékben. (A szerk.)]
- ² A füzet 1921-ben megjelent első kiadása még elsősorban Vitézi Intézményként nevezi meg a szervezetet, noha Vitézi Rendként is többször említi.
- ³ *A Vitézi Intézmény Kis Kátéja* 1921, 8. o.
- ⁴ *Budapesti Közlöny* 1920. augusztus 29, 1–3. o.
- ⁵ MNL OL. K. Minisztertanácsi jegyzőkönyvek, 1921. február 25.
- ⁶ *Budapesti Közlöny* 1920. december 16, 9. o.
- ⁷ „A közintézetek közt különválnak a közttestületek, amelyekben megvan a képesség arra, hogy szervezkedjenek és kollektív érdekeik kielégítésén önmaguk is munkálkodjanak.” MAGYARY 1942, 216. o.
- ⁸ *Budapesti Közlöny* 1931. november 29, 1. o.
- ⁹ EREKY 1928, 953–954. o. A Vitézi Rend felsőházi képviselőtének létrejöttéről bővebben: KURUCZ 2017, 67. o.
- ¹⁰ *Pallas Nagy Lexikona*, 14. köt. 1897, 477. o.
- ¹¹ *Révai Nagy Lexikona*, 16. köt. 1924, 157. o.

¹² EREKY 1928, 782–783. o.

¹³ Uo. 997. o.

¹⁴ A Vitézi Rend Főszéktartóságára fordított állami kiadások az állami zárszámadásokban évről-évre nyomomonkövethetők.

¹⁵ MAGYARY 1942, 222. o.

¹⁶ A Vitézi Rend szervezeti kereteinek felszámolásával részletesen foglalkozik a szakirodalom: NÉGYESY 2000. TÁTRAI 2000. KEREPESZKI 2013. KURUCZ 2016.

¹⁷ HENNYEY 1992.

¹⁸ Az 1920. évi XXXVI. tc. 77. §-a rendelkezett a vitézi telkek jogviszonyait rendező 6.650/1920. M. E. kormányrendelet hatályban tartásáról. *Budapesti Közlöny* 1920. december 7. 11. o.

¹⁹ *Pest Megyei Hírlap* 1993. január 8. 7. o.

²⁰ Sónyi Hugó 1936 és 1940 között töltötte be a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoki tisztét.

²¹ A Horthy által hivatkozott 10. §. utolsó bekezdése: „A szervezet részleteit, a Vitézi Szék ügyrendjét, és azt is, hogy a Vitézi Szék egyes tennivalóinak végzése mennyiben biz-

- ható alsóbb fokú szervekre, a Vitézi Szék hozzájárulásával készült szabályzat állapítja meg.” *Budapesti Közlöny* 1920. augusztus 29, 2. o.
- ²² A Vitézi Rend főkapitány-helyettesi tisztét utolsónak vitéz Igmándy-Hegyessy Géza nyugalmazott altábornagy töltötte be 1944-ben.
- ²³ *Vitézi Rend Kódex* 2015, 76. o.
- ²⁴ RADNÓCZY 1995, 80. o.
- ²⁵ KUBINYI 1995, 108–112. o. PALOTÁS 2001, 65–67. o. HETÉNYI 2008, 12. o.
- ²⁶ BONHARDT 2007, 215. o.
- ²⁷ TARCAI 2005, 265. o.
- ²⁸ NÉGYESY 2000, 265. o.
- ²⁹ MEZEY 2000, 82. o.
- ³⁰ *Budapesti Közlöny* 1920. december 16. 9. o.
- ³¹ *Hadak Útján* 1957/98–99. sz. 12–13. o.
- ³² Sajnos e „fontos történelmi okmány” hollétéről nincs tudomásunk, publikálásra ismereteink szerint még nem került.
- ³³ A volt katonai és polgári hivatás szerinti felosztás feltehetően az egykori Országos Vitézi Szék összetételére utal: a törzskapitányok (katonák) a magyar királyi kormány képviselőivel (polgári foglalkozásúak) együtt alkották a Vitézi Széket.
- ³⁴ *Vitézek Hírmondója* 2010/2. sz. 46–47. o.
- ³⁵ *Bajtársi Levél* 1964/10. sz. 8. o. MEZEY 2000, 82. o.
- ³⁶ *Bajtársi Levél* 1964/10. sz. 8–9. o.
- ³⁷ RIHMÉR 2008, 10. o.
- ³⁸ *Bajtársi Levél* 1964/10. sz. 8–9. o.
- ³⁹ RIHMÉR 2008, 8–10. o.
- ⁴⁰ *Szabad Magyarország* 1961. december 3. 6. o.
- ⁴¹ *Vitézek Hírmondója* 2010/2. sz. 46–47. o.
- ⁴² *Színházi Élet* 1924/32. sz. 11. o.
- ⁴³ ALBERT 1994, 11. o.
- ⁴⁴ *Bajtársi Levél* 1964/10. sz. 8–9. o.
- ⁴⁵ RIHMÉR 2005, 8. o.
- ⁴⁶ *Magyarság* 1971. január 22. 4. o.
- ⁴⁷ BARANCHI 1971, 3. o.
- ⁴⁸ *Magyarság* 1972. november 17. 6. o.
- ⁴⁹ *Katolikus Magyarok Vasárnapja* 1972. július 23. 5. o.
- ⁵⁰ FARKAS 1952. FARKAS 1969.
- ⁵¹ *Katolikus Magyarok Vasárnapja* 1980. május 11. 8. o.
- ⁵² *Vitézek Hírmondója* 2010/1. 8. és 18. o.
- ⁵³ *Vitézek Hírmondója* 2006/2. sz. 15. o.
- ⁵⁴ *Hadak Útján* 1957/98–99. sz. 12–13. o.
- ⁵⁵ *Katolikus Magyarok Vasárnapja* 1980. február 10. 2. o.
- ⁵⁶ RADNÓCZY 1998, 743. o.
- ⁵⁷ A Vitézi Rend ohioi csoportja az 1980-as években rendszeresen tartott előadásokat az amerikai magyarság számára.
- ⁵⁸ T. DOMBRÁDY 1985, 2. o.
- ⁵⁹ SZABÓ 1992, 9. o.
- ⁶⁰ *Magyar Nemzet* 1991. szeptember 7. 10. o.
- ⁶¹ BÍRÓNÉ–FAZEKAS 2006, 8. o.
- ⁶² SZABÓ 1992, 9. o.
- ⁶³ GALÁNTAY 1995, 1. o.
- ⁶⁴ A Vitézi Szék 1991-ben Münchenben született döntése alapján nem a Vitézi Rendet, hanem Vitézi Rend Magyarországi Tagozata megnevezéssel annak hazai tagozatát jegyezték be a Fővárosi Bíróságon. ZSOLNAY 1992, 10. o.

Felhasznált és hivatkozott irodalom

- A Pallas Nagy Lexikona*. 14. kötet. Budapest, 1897, Pallas.
- A Vitézi Intézmény Kis Kátéja*. Budapest, 1921, Vitézi Szék.
- ALBERT Zoltán: A Vitézi Lovagrendről. *Délmagyarország* (Szeged) 1994. szeptember 20.
- Bajtársi Levél* (Graz) 1964/10. sz.
- BARANCHI Tamáska Endre: Ötvenéves a Vitézi Rend. *Magyarság* (?) 1971. február 26.
- BÍRÓNÉ Kati – ifj. FAZEKAS László: Dicsőség a legfőbb Istennek, akit őseink hadúrnak neveztek! Beszélgetés a Vitézi Rend Főszéktartójával. *Vitézek Hírmondója* (Solna) 2006/2. sz.
- BONHARDT ATTILA: Kisbarnaki Farkas Ferenc és a rendelkezésre álló levéltári dokumentumok. *Hadtörténelmi Közlemények* (Budapest) 2007.
- Budapesti Közlöny* (Budapest) 1920. augusztus 29.
- Budapesti Közlöny* (Budapest) 1920. december 16.
- Budapesti Közlöny* (Budapest) 1920. december 7.
- Budapesti Közlöny* (Budapest) 1931. november 29.

- EREKY István: A jogi személyek. *Városi Szemle* (Budapest) 14. 1928.
- FARKAS Ferenc: *Az altöttingi országgyűlés története*. München, 1969, Mikes Kelemen Kiadóvállalat.
- FARKAS Ferenc: *Tatárhágó visszanéz*. Buenos Aires, 1952, Kárpát Kiadó.
- GALÁNTAY Ervin: A NATO, Magyarország és a Vitézi Rend. *Vitézi Tájékoztató* (München) 1995/4. sz. *Hadak Útján* (München) 1957/98–99. sz.
- HENNYEY Gusztáv: *Magyarország sorsa Kelet és Nyugat között*. Budapest, 1992, Európa Könyvkiadó–História folyóirat.
- HETÉNYI István: „Vitézek, mi lehet”... még? *Népszava* (Budapest) 2008. október 10.
- Katolikus Magyarok Vasárnapja* (Cleveland) 1972. július 23.
- Katolikus Magyarok Vasárnapja* (Cleveland) 1980. február 10.
- Katolikus Magyarok Vasárnapja* (Cleveland) 1980. május 11.
- KEREPESZKI Róbert: *A Vitézi Rend 1920–1945*. Máriabesnyő, 2013, Attraktor.
- KUBINYI Ferenc: *The Knightly Order of Vitéz. Kapu* (Budapest) 1995/6–7. sz.
- KURUCZ Ádám: Borsod vármegye és Miskolc thj. város Vitézi Székének felszámolása, iratanyagának és ingóságainak sorsa. *Levéltári Szemle* (Budapest) 2016/3. sz.
- KURUCZ Ádám: Központi vitézavatások Magyarországon 1921–1938. I. *Vitézek Hírmondója* (Solna) 2014/4. sz.
- KURUCZ Ádám: Vitéz Nagy Pál gyalogsági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség első főparancsnoka. *Honismeret* (Budapest) 2017/5. sz.
- Magyar Nemzet* (Budapest) 1991. szeptember 7.
- Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, K. Minisztertanácsi jegyzőkönyvek, 1921. február 25.
- Magyarság* (Pittsburgh) 1971. január 22.
- Magyarság* (Pittsburgh) 1972. november 17.
- MAGYARY Zoltán: *Magyar Közigazgatás*. Budapest, 1942, Egyetemi Nyomda.
- Erwin von MEZEY: A februári számban megjelent Vitézi Renddel kapcsolatos cikkben felmerülő tévedések helyesbítése. *Kapu* (Budapest) 2000/4. sz.
- NÉGYESY László: A Vitézi Rendről. 2. rész. *Zounuk. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve* 15. évf. (2000)
- PALOTÁS Pál: A Vitézi Rend partizánjai. *Kapu* (Budapest) 2001/4. sz.
- Pest Megyei Hírlap* (Budapest) 1993. január 8.
- RADNÓCZY Antal: A magyar katonai emigráció története, 1945–1990. *Hadtörténelmi Közlemények* 1998/3. sz.
- RADNÓCZY Antal: Helyreigazítás. *Kapu* (Budapest) 1995/12. sz.
- Révai Nagy Lexikona*. 16. köt. Budapest, 1924, Révai.
- RIHMER Aurél: Vitéz Rihmer Aurél megemlékezése. *Vitézek Hírmondója* (Solna) 2008/3. sz.
- Szabad Magyarság* (New York) 1961. december 3.
- SZABÓ Tamás: A Vitézi Rend újjáéledése. *Petőfi Népe* (Kecskemét) 1992. augusztus 25. 9. *Színházi Élet* (Budapest) 1924/32. sz.
- T. DOMBRÁDY Dóra: Erdélyről Erdélyért. Műsoros délután Clevelandban 1985. október 13-án. *Chicago és Környéke* (Chicago) 1985. november 16.
- TARCAI Béla: Források Miskolc hadtörténetéhez 1919–1948. *Levéltári Évkönyv* (Budapest) 2005.
- TÁTRAI Szilárd: A Vitézi Rend első évtizedének története. *Hadtörténelmi Közlemények* (Budapest) 1. évf. (1997.) *Vitézek Hírmondója* (Solna) 2005/2. sz.
- Vitézek Hírmondója* (Solna) 2008/1. sz.
- Vitézek Hírmondója* (Solna) 2010/1. sz.
- Vitézek Hírmondója* (Solna) 2010/2. sz.
- Vitézi Rend Kódex*. H. n., 2015, Vitézi Szék.
- ZSOLNAY Antal: Újra legálisan tevékenykedik hazánkban a Vitézi Rend. *Új Dunántúli Napló* (Pécs) 1992. július 18.